

Ιστορικά στοιχεία για την πρώτη εύρεση της Τιμίας Κάρας του Βαπτιστού στη Σεβάστεια

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Συνεχίζοντας τη σειρά των δημοσιεύσεων της μελέτης του Δρος Β. Ταμιωλάκη (προηγούμενο άρθρο: www.pemptousia.gr/?p=64186), σχετικά με τις μαρτυρίες για τις ευρέσεις των λειψάνων του Τιμίου Προδρόμου παραμένουμε και σήμερα στις παραδόσεις που αφορούν τη Σεβάστεια και ειδικά την πρώτη από αυτές.

Επίσης, υπάρχει η αναφορά για μετακομιδή της κάρας του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στην Κωνσταντινούπολη. Σύμφωνα με τον ιστορικό Σωκράτη Σωζομενό, η κάρα του Αγίου Ιωάννου του Βαπτιστού (- που, όπως έχουμε αναφέρει, τάφηκε χωριστά από το υπόλοιπο σώμα -) βρέθηκε από κάποιους μοναχούς, οι οποίοι, αρχικά, κατοικούσαν στα Ιεροσόλυμα και, στη συνέχεια, μετέβησαν στην Κιλικία. Ο Αυτοκράτορας Ουάλης πληροφορήθηκε για την ύπαρξη της κάρας και διέταξε τη μεταφορά της στην Κωνσταντινούπολη. Τελικά, η κάρα μεταφέρθηκε, αλλά, λόγω θαυμαστού γεγονότος, παρέμεινε στην κώμη του Κοσιλάου, που βρισκόταν έξω απ' την Κωνσταντινούπολη. Μερικά χρόνια αργότερα, ο Μέγας Θεοδόσιος μετέφερε την τιμία κάρα στο προάστιο « Έβδομον » (ονομαζόταν έτσι επειδή απείχε επτά στάδια από την Κωνσταντινούπολη), όπου οικοδόμησε και μεγαλοπρεπή ναό, αφιερωμένο στον Τίμιο Πρόδρομο[27].

Η εύρεση της κάρας του Αγίου Ιωάννου του Βαπτιστού από μοναχούς, στην οποία αναφέρεται ο Σωζομενός, προφανώς, ταυτίζεται με την πρώτη από τις τρεις ευρέσεις της κάρας του Προδρόμου, που εορτάζουμε στη συναξαριακή μας παράδοση. Σύμφωνα με το Συναξάριο, που βασίζεται στο Χρονικόν του Κόμη Μαρκελλίνου[28] και τον λόγο *Εις την πρώτην εύρεσιν της τιμίας κεφαλής του τιμίου και ενδόξου Προφήτου του Προδρόμου και Βαπτιστού Ιωάννου*[29], η κεφαλή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου βρέθηκε στο παλάτι του Ηρώδη από δύο μοναχούς, που είχαν μεταβεί για προσκύνημα στα Ιεροσόλυμα, μετά από επιφάνεια και αποκάλυψη του ιδίου του Βαπτιστού (1η Εύρεση). Η συναξαριακή αναφορά βασίστηκε στις ιστορικές μαρτυρίες.

Πάντως, είναι σχεδόν βέβαιο πως, κάποια χρονική στιγμή, η τιμία κάρα του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου τεμαχίστηκε. Σύμφωνα με τους Δοσίθεο Ιεροσολύμων, Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη και Αγάπιο τον Λάνδο, η δεύτερη και η τρίτη εύρεση της κάρας του Βαπτιστού είναι πιθανόν να αφορούν όχι σε εύρεση όλης της κάρας αλλά τμήματος ή τμημάτων αυτής[30]. Η πρώτη εύρεση της τιμίας κάρας έγινε τους χρόνους της βασιλείας του Μεγάλου Κωνσταντίνου, και η δεύτερη το 453. Άρα, η κατάτμηση της κάρας θα πρέπει να έλαβε χώρα στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ αυτών των δύο χρονικών σημείων.

Αν δεχτούμε αυτή την άποψη, μετά την πρώτη εύρεση της κάρας του Βαπτιστού, θα υπήρχε η δυνατότητα να φυλάσσονται στον ίδιο χώρο, τμήματα της τιμίας Κάρας μαζί με άλλα λείψανα του Αγίου. Έτσι εξηγούνται και οι σχετικές ιστορικές αναφορές. Σήμερα, σώζονται τμήματα της Τιμίας Κάρας του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και όχι ολόκληρη η κάρα.

Ένα άλλο θέμα είναι αν μεταξύ των λειψάνων του Βαπτιστού, που βρίσκονταν στη Σεβάστεια, φυλασσόταν και η Τιμία Κάρα του, η, έστω, τμήματά της. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ιωάννου Νικίου, μεταξύ των λειψάνων του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου που μεταφέρθηκαν απ' τη Σεβάστεια στα Ιεροσόλυμα και από εκεί στην Αλεξάνδρεια, υπήρχε και τμήμα της τιμίας κάρας του[31]. Κατά τον Άγιο Βέδα, η κάρα που βρέθηκε στην Έμεσσα το 453 (2η Εύρεση) προερχόταν από τη Σεβάστεια[32]. Είναι, λοιπόν, πιθανόν, μετά την εύρεση της τιμίας κάρας του Βαπτιστού, να μεταφέρθηκε ολόκληρη η κάρα η τμήμα της στη Σεβάστεια, όπου φυλάσσονταν και τα υπόλοιπα λείψανα του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Και από εκεί να διαμοιράστηκαν μικρότερα τμήματα και σε άλλους τόπους.

Ας αναφέρουμε, όμως, πιο αναλυτικά τις διηγήσεις σχετικά με τις δύο πρώτες ευρέσεις της τιμίας κάρας του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Η πρώτη εύρεση συνέβη την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ο τίμιος Πρόδρομος, αρχικά, εμφανίστηκε στον έναν από δύο μοναχούς απ' την Ανατολή που είχαν μεταβεί να προσκυνήσουν τα Ιεροσόλυμα, και του είπε να μεταβεί στην κατοικία του Ηρώδη και να ανασύρει την τιμία κεφαλή του μέσα από τη γη, όπου την είχε καταχώσει η Ηρωδιάς. Αυτός το πρωί διηγήθηκε την όραση στον άλλο μοναχό, ο οποίος την θεώρησε φανταστική και έπεισε και τον αδελφό, που είχε δει τον Βαπτιστή, πως δεν επρόκειτο για αληθινή όραση.

Την επόμενη νύχτα, ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος εμφανίστηκε και στους δύο μοναχούς ξεχωριστά, και τους είπε να βγάλουν από το μυαλό τους κάθε λογισμό απιστίας και να μην αμελήσουν να πραγματοποιήσουν ο,τι τους ζήτησε. Οι δύο αδελφοί διηγήθηκαν ο ένας στον άλλον την εμφάνιση και την προσταγή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, και, φοβούμενοι την τιμωρία της παρακοής, και οδηγημένοι από τον τίμιο Πρόδρομο και τη θεία χάρη, μετέβησαν στον τόπο που τους υποδείχτηκε, και ανέσυσαν από τη γη την κεφαλή του Αγίου Ιωάννου του Βαπτιστού, που ακτινοβολούσε και ανέπεμπε απερίγραπτη ευωδία[33]. Αυτή είναι η πρώτη εύρεση.

[Συνεχίζεται]

[27] Βλ. Σωζομενού, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Ζ', 21, P.G. 67, 1481-1485. Βλ. και *Χρονικόν Πασχάλιον*, P.G. 92, 774-776, Γεωργίου Κεδρηνού, *Σύνοψις Ιστοριών*, 321,

P.G. 121, 612 και Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, ΙΒ΄, ΜΘ΄, P.G. 146, 916.

[28] Βλ. Μαρκελλίνου Κόμη, *Χρονικόν*, AD 453, στο έργο του Croke Brian (transl.), *The Chronicle of Marcellinus: A translation and commentary (with a reproduction of Mommsen' s edition of the text)*, ο.π., σελ. 20-21. Ο κόμης Μαρκελλίνος, Ιλλυριός στην καταγωγή, έζησε στην αυτοκρατορική αυλή του Βυζαντίου τον έκτο αιώνα και συνέγραψε διάφορα ιστορικά και τοπογραφικά έργα. Το μόνο έργο που διασώθηκε είναι το *Χρονικόν* του, που καλύπτει τα έτη από το 379 ως το 534, και το οποίο έγραψε ως συνέχεια του *Χρονικού* του Αγίου Ιερωνύμου. Κάποιος ανώνυμος συγγραφέας προσέθεσε μια συνέχεια για τα έτη μέχρι το 566. Αν και το *Χρονικόν* είναι γραμμένο στα λατινικά, περιγράφει τα γεγονότα που συνέβησαν στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Παραθέτει τα γεγονότα ανά έτος.

Η αναφορά για την εύρεση της τιμίας κάρας του Βαπτιστού Ιωάννου υπάρχει στο έτος 453 και είναι από τις εκτενέστερες σε ολόκληρο το χρονικό, πράγμα που δείχνει την εξέχουσα σημασία που είχε το γεγονός για τον Μαρκελλίνο αλλά και τον αντίκτυπο που είχε σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία. Το γεγονός πως ο Μαρκελλίνος είχε γράψει και ένα έργο για την ιστορία και την τοπογραφία της Κωνσταντινούπολης και της Ιερουσαλήμ σε τέσσερα βιβλία (βλ. σχετικά στην εισαγωγή του Brian Croke, ο.π., σελ. xx) μας επιτρέπει να εικάσουμε πως ο Μαρκελλίνος είχε συλλέξει πληροφορίες για την ιστορία των λειψάνων του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, αφού, όπως ήδη αναφέραμε, λείψανα του Βαπτιστού είχαν μεταφερθεί από τη Σαμάρεια στην Ιερουσαλήμ, η πρώτη εύρεση της τιμίας του κάρας έγινε, επίσης, στην Ιερουσαλήμ, ενώ και στην Κωνσταντινούπολη είχε μεταφερθεί μέρος από τα ιερά οστά του.

Το χρονικό του Μαρκελλίνου υπάρχει στον 51^ο τόμο της P.L. Σε αγγλική μετάφραση και με εισαγωγή και σχόλια από τον Brian Croke κυκλοφόρησε το 1995. Ο Croke χρησιμοποίησε την « αξεπέραστη », όπως σημειώνει, κριτική έκδοση του Mommsen για το έργο του, ενώ, αργότερα, έγραψε και μια μονογραφία για τον Μαρκελλίνο και το *Χρονικόν* του. Βλ. Brian Croke, *Count Marcellius and his chronicle*, Oxford University Press, Oxford 2001.

[29] Βλ. *Εις την πρώτην εύρεσιν της τιμίας κεφαλής του τιμίου και ενδόξου Προφήτου του Προδρόμου και Βαπτιστού Ιωάννου*, στο έργο του Du Fresne, σελ. 208-211 και P.L. 67, 419-424. Βλ. και *Μηνολόγιον Βασιλείου*, ΚΔ΄ Φεβρουαρίου, P.G. 117, 325.

[30] Βλ. Δοσιθέου, Πατριάρχου Ιεροσολύμων, *Ιστορία περί των εν Ιεροσολύμοις πατριαρχουσάντων διηρημένη εν δώδεκα βιβλίοις, αλλιώς καλουμένη Δωδεκάβιβλος Δοσιθέου*, Βιβλία Γ΄ και Δ΄, Εκδόσεις Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη

α.χ., σελ. 123-124, « Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφάνης ὅτι ἡ κἀρα τοῦ Βαπτιστοῦ μετετέθη ἐκ τοῦ σπηλαίου εἰς τὸν Ναὸν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑμεσαν, ἴσως ἦν ἡ ἡμίσεια », Νικοδήμου του Ἀγιορείτου, *Συναξαριστῆς των δώδεκα μηνῶν του Ἐνιαυτοῦ*, Συναξάριον 24 Φεβρουαρίου, σελ. 317, στην υποσημείωση, και *Μέγας Συναξαριστῆς της Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τομ. Β΄, Ἐκδοσις Ε΄, Αθήναι 1974, Συναξάριον 24 Φεβρουαρίου, σελ. 500 και τομ. Ε΄, Ἐκδοσις Ε΄, Αθήναι 1977, σελ. 593, και Ἀγαπίου, « Λόγος εἰς τὴν αποτομὴν του Τιμίου Προδρόμου », *Μέγας Συναξαριστῆς της Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τομ. Η΄, Ἐκδοσις Δ΄, Αθήνα 1974, σελ. 501, «μεταγενεστέρως, ὅμως, κατ’ ἀποκάλυψιν τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τὴν εὔρον δύο Μοναχοί, οἱ ὅποιοι μετέβησαν διὰ νὰ προσκυνήσωσιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· καὶ κατὰ διαδοχὴν εὕρισκοντο μέρη ἐκ ταύτης καὶ ἕως τοῦ νῦν εἰς διαφόρους τόπους ».

Σύμφωνα με τον Συναξαριστή, ἓνας κεραμεὺς μετέφερε τὴν κἀρα στὴν Ἑμεσα τῆς Συρίας. Εκεί διατηρήθηκε ἀπὸ διάφορους κατόχους, μέχρι που χάθηκε. Ἡ κεφαλὴ ξαναβρέθηκε στὴν Ἑμεσα τὸ 453 π.Χ. μετὰ ἀπὸ Θεία Ἀποκάλυψη (2^η εὕρεση). Για τρίτη φορά βρέθηκε στα Κόμανα τῆς Καππαδοκίας (3^η εὕρεση). Ἀπὸ ἐκεῖ μεταφέρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ δευτέρη και ἡ τρίτη εὕρεση, προφανῶς, ἀναφέρονται σε τμήματα τῆς κἀρας. Ἐκτενέστερη ἐξέταση τῶν σχετικῶν ιστορικῶν μαρτυριῶν βλ. παρακάτω.

[31] Βλ. Ἰωάννου Νικίου, *Χρονικόν*, 128, 42, London 1916, σελ. 74-75.

[32] Βλ. Βέδα, *Martyrologium de Natalitiis Sanctorum*, August 29. Βλ. και George Kazan, *The Head of St. John the Baptist - the Early Evidence*, ο.π., σελ. 5.

[33] Βλ. Μαρκελλίνου Κόμη, *Χρονικόν*, AD 453, ο.π., σελ. 20-21, και *Εἰς τὴν πρώτην εὕρεσιν τῆς τιμίας κεφαλῆς του τιμίου και ἐνδόξου Προφήτου του Προδρόμου και Βαπτιστοῦ Ἰωάννου*, στο ἔργο του Charles Du Fresne, σελ. 208-211, και P.L. 67, 419-424. Βλ. και *Λόγος εἰς τὴν πρώτην, και δευτέραν, και τρίτην εὕρεσιν τῆς τιμίας κεφαλῆς του Προδρόμου*, στο βιβλίον του Charles Du Fresne, *Traite Historique du Chef De S. Jean Baptiste*, ο.π., σελ. 229-235 και P.L. 433-438, *Χρονικόν Πασχάλιον*, P.G. 92, 813-816, και *Μηνολόγιον Βασιλείου*, ΚΔ΄ Φεβρουαρίου, P.G. 117, 325.